

PERSDOSSIER

EXPO Olivetti · Folon

10.04 > 15.09.2024

Olivetti Folon

10.04.24 – 15.09.24

DESIGN MUSEUM

BRUSSELS

RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

FOLON

olivetti

TIM

BE CULTURE
ALL ABOUT ARTS COMMUNICATION

INHOUD

1. Persbericht	3
2. Interview met de verschillende partners	5
3. Teksten van de tentoonstelling	8
4. Activiteitenprogramma	13
5. Colofon	15
6. Design Museum Brussels	17
7. De partners	19
8. Folon. A journey in Brussels.....	21
9. Praktische informatie.....	23

1. Persbericht

Olivetti · Folon: een unieke ontmoeting tussen industrie en kunst

Van 10 april tot 15 september organiseert het Design Museum Brussels de tentoonstelling Olivetti · Folon in samenwerking met de Associazione Archivio Storico Olivetti, de Gruppo TIM, de Fondation Folon en het Museo Civico Pier Alessandro Garda van de stad Ivrea. Deze partners brengen een decennialange samenwerking, een unieke sociale visie op industrie en een humanistische relatie met de wereld tot leven.

Olivetti heeft sinds zijn oprichting in 1908 in Italië wereldwijd naam gemaakt met de ontwikkeling van legendarische producten zoals typemachines en computers. Het bedrijf promoveerde een sterk ontwikkeld sociaal ondernemingsmodel dat arbeiders verbeteringen in hun arbeidsomstandigheden garandeerde door middel van culturele centra, bibliotheken, gezondheidszorg, crèches, kantines enzovoort. Olivetti's ambitie was om een model voor te stellen dat de economische groei van een bedrijf combineerde met de culturele en sociale ontplooiing van zijn werknemers.

Jean-Michel Folon (1934-2003) deelde deze waarden en werkte bijna dertig jaar voor Olivetti. Hij produceerde posters en reclameproducten, maar ook een aantal boeken en cartoons die een enorme creativiteit en een diep humanisme uitstralen. De Olivetti · Folon tentoonstelling toont deze rijke artistieke samenwerking tussen het Italiaanse bedrijf, een van zijn bekendste artistieke directeuren (de Italiaanse schrijver Giorgio Soavi) en de Belgische kunstenaar, dankzij een fascinerende selectie uit het historische erfgoed van de Associazione Archivio Storico Olivetti, kunstwerken uit de Olivetti Art Collection dat sinds 2003 eigendom is van Gruppo TIM, en de Fondation Folon.

Curatoren Marcella Turchetti en Paola Mantovani hebben stukken uit de collecties van het Design Museum Brussels opgenomen (waaronder de emblematische Olivetti typemachines) en hebben nog meer geput uit het werk van Folon, dat drie decennia aan werk en correspondentie vertegenwoordigt en wordt tentoongesteld op 600m². Hiertoe behoren de grote muurschildering in het Londense Waterloo Station, die bezoekers onderdompelt in de wereld van Folon, de animatiefilm "Le Message" en de dagboeken en cadeauboeken voor de werknemers en klanten van de fabriek. *"Zoveel nieuwe artistieke experimenten waarvan de poëzie en het hedendaagse karakter volledig onthuld zullen worden in Brussel,"* aldus de curatoren.

De tentoonstelling onthult een weinig bekende kant van het werk van Folon en zal bezoekers met een interesse in kunstgeschiedenis, design, industrie en sociaal beleid bekoren. De tentoonstelling vindt plaats in een symbolisch belangrijk jaar, namelijk de negentigste verjaardag van Folons geboorte. Naast de tentoonstelling in het Design Museum Brussels vinden twee andere grote tentoonstellingen plaats in het Magritte Museum en het Autrique Huis. De tentoonstellingen brengen een aantal van de vele facetten van deze veelzijdige kunstenaar, die de grenzen tussen genres doorbrak, samen.

Met deze tentoonstelling zet het Design Museum Brussels opnieuw de schijnwerpers op grafisch ontwerp, een gebied van design op zich.

2. Interview met de verschillende partners

Sinds de oprichting in 1908 in Italië heeft Olivetti wereldwijd naam gemaakt met de ontwikkeling van legendarische producten, waaronder op eerste plaats de typemachines. Dit zijn de voorlopers van de computers van vandaag, de belichaming van innovatie in communicatie en informatieverwerking. In overeenstemming met hun humanistische visie op de industrie, heeft Olivetti vaak een beroep gedaan op grote kunstenaars om haar producten te ontwikkelen en te promoten. Ze gingen een unieke relatie aan met de Belgische kunstenaar Jean-Michel Folon, wiens proteïsche kunst en visionaire, poëtische en filosofische benadering overeenkwam met die van het Italiaanse bedrijf. Het is een verhaal over sociale verantwoordelijkheid en beeldende kunst.

Het Design Museum Brussels zet grafisch ontwerp opnieuw in de kijker

De tentoonstelling opent haar deuren in het Design Museum Brussels op 10 april: "Toen de Fondation Folon ons vroeg om gastheer te zijn voor deze tentoonstelling, die oorspronkelijk was bedacht voor het Museo Civico Pier in Ivrea, het hoofdkwartier van het bedrijf Olivetti, en door de Associazione Archivio Storico Olivetti in Italië, waar het een groot succes was, was het niet meer dan logisch om te accepteren," zegt Arnaud Bozzini, directeur van het Design Museum Brussels. "Het museum is geïnteresseerd in design in al zijn aspecten, maar vooral in zijn historische dimensies. Het was dan ook niet meer dan logisch dat Jean-Michel Folon, een Belgische kunstenaar die zijn stempel heeft gedrukt op de verbeelding van de tweede helft van de 20e eeuw, een plaats zou krijgen in het museum met dit onderwerp, aangezien 2024 bijzondere aandacht aan hem besteedt. Het museum heeft ook een mooie collectie Olivetti typemachines en andere objecten, met name in de Plastic Design Collection. Deze tentoonstelling geeft ons ook de gelegenheid om onze collectie te laten zien. Door de geschiedenis van design, industrie en kunst te vermengen, streven we onze missie na om het onverwachte te onthullen via deze mix van thema's en publiek, en om synergieën te genereren tussen Belgische en internationale instellingen."

De Olivetti · Folon tentoonstelling past in de bredere programmering van het museum, dat grafisch ontwerp als een vakgebied op zich ziet: "Voor ons is het een voortzetting van het werk dat is begonnen met een aantal van onze vorige tentoonstellingen, en in het bijzonder de recente Brussels Queer Graphics tentoonstelling, die zich richtte op de visuele taal van de lgbtqia + gemeenschappen in Brussel.

Een tentoonstelling gebaseerd op onderzoek tussen België en Italië

Wat was het beginpunt van deze internationale samenwerking? De curatoren Paola Mantovani en Marcella Turchetti vertellen ons: "Het doel van de Associazione Archivio Storico Olivetti is om het historisch erfgoed van het bedrijf en de familie Olivetti te beheren en beschikbaar te stellen aan onderzoekers, kunstenaars en anderen. Sinds de oprichting van de vereniging in 1998 staat het promoten van dit erfgoed centraal in de activiteiten."

De twee curatoren nodigden Stéphanie Angelroth, directrice van de Fondation Folon, Isabelle Douillet-de Pange, curator, en Pauline Loumaye, hoofd tentoonstellingen, uit naar Ivrea, Italië, om de archieven te presenteren en meer te weten te komen over de omvang van de samenwerking tussen Jean-Michel Folon en het bedrijf Olivetti: "De overeenkomst met

het team van de Fondation Folon was direct en er ontstond een vriendschap uit onze gezamenlijke verkenning van de archieven. We hebben de correspondentie met Jean-Michel Folon bestudeerd en tientallen werken en documenten uit het Olivetti patrimonium geïdentificeerd die in verband staan met Folon. Sommige van deze werken worden nog niet beschouwd als deel van het Italiaanse artistieke erfgoed, dus deze bijeenkomst was ook een stap in die richting". En deze wetenschappelijke uitwisselingen zullen resulteren in een bijzonder omvangrijke tentoonstelling. De Fondation Folon, in 2000 opgericht in La Hulpe door de kunstenaar zelf, heeft als doel alle aspecten van het werk van Jean-Michel Folon te promoten. Isabelle Douillet-de Pange legt uit: "De tentoonstelling laat delen van Folons kunst zien die weinig bekend zijn bij het Belgische publiek. Hij is een complete en fascinerende kunstenaar, die vanaf het midden van de jaren 60 deel uitmaakte van de avant-garde op het gebied van design en beeldende kunst. Zijn boodschap is uiterst effectief, relevant en eigentijds. Naast de tentoonstelling in het Design Museum Brussels wordt de negentigste geboortedag van Folon dit jaar ook gevierd met twee andere grote tentoonstellingen in het Magritte Museum en het Autrichehuis. Samen brengen deze drie tentoonstellingen de vele facetten van deze multidisciplinaire kunstenaar samen.

"Toen het Italiaanse Instituut voor Cultuur voorstelde om in het voorjaar van 2024 een conferentie te organiseren over Olivetti en Folon, leek het ons interessant om de tentoonstelling die in Ivrea was ontworpen, hierbij te betrekken. We namen spontaan contact op met het Design Museum Brussels, dat interesse toonde in het delen van de industriële geschiedenis van de 20e eeuw waaraan Folon heeft bijgedragen, zowel in termen van het sociale model dat het vertegenwoordigt, maar ook in termen van grafisch ontwerp en kunst," vervolgt Isabelle Douillet-de Pange.

Soavi · Folon: een immense vriendschap

Wat is dit verhaal precies? "Olivetti is een groot onderdeel van de geschiedenis van ondernemerschap in Italië," zeggen de curatoren. "Adriano Olivetti slaagde erin een bedrijfscultuur te creëren waarin kunstonderwijs een plaats kreeg. In de fabriek in Ivrea zijn bibliotheken en culturele centra. Voor hem heeft de industrie een enorme verantwoordelijkheid ten opzichte van de maatschappij, niet alleen door het soort banen dat ze creëert, maar ook door de objecten die ze op de markt brengt. Olivetti is ook een voorloper in zijn denken over data management door machines en in zijn visie op een alternatief maatschappijmodel, dat zal worden gerepliceerd in alle steden en dochterondernemingen van Olivetti industrieën in het buitenland: Japan, de VS, Frankrijk, Argentinië, Brazilië, Zuid-Afrika... het is gigantisch."

In de jaren 1950 kwam Giorgio Soavi, een Italiaanse schrijver, bij de fabriek werken als Art Director in het "Special Projects Office". Hij werkte tussen Milaan en Ivrea: "Hij kreeg carte blanche om nieuwe producten te bedenken op het gebied van design en grafische vormgeving, maar ook om culturele activiteiten uit te voeren voor lokaal en internationaal gebruik". De eerste contacten tussen Soavi en Folon lijken terug te gaan tot 1962: "Soavi vroeg hem een poster te ontwerpen en stuurde hem een model van de machine die in Parijs zou worden gebruikt. Al snel leerde hij zijn familie kennen, zijn privéleven, zijn huis op het platteland. Er waren geen grenzen tussen thuis en kantoor, werk en vakantie. Het is vooral de menselijke ervaring die telt. En dat gaat verder: "Soavi vraagt Folon zelfs om de covers van

sommige van zijn romans te illustreren. Folon heeft ook vinylplaten geïllustreerd. Er waren geen grenzen aan de creativiteit tussen hen." Tot de jaren 1990: "Het bedrijf Olivetti, op instigatie van Renzo Zorzi (hoofd van de afdeling Culturele Activiteiten en Relaties, Reclame en Design), ging zelfs zover om een grote tentoonstelling van Folon's samenwerkingen te organiseren, in 1970 in Japan en in 1990 in de VS!"

Een tentoonstelling van 600 m2 die bewijst dat economische ontwikkeling en sociale vooruitgang hand in hand kunnen gaan

Wat krijgen we te zien op de tentoonstelling in het Design Museum Brussels? "De beroemde typemachines, posters, brochures, dagboeken, geschenkboekjes voor fabrieksarbeiders en zelfs een cartoon die Folons audiovisuele experimenten laat zien. We laten alles zien wat de kunstenaar deed om Olivetti te promoten. We duiken ook in deze wereld via een groot fresco: Waterloo Station. Al met al drie decennia werk", vatten de organisatoren samen. "Voor Olivetti zijn industriële keuzes altijd culturele keuzes. Soavi geloofde dat kunstenaars, als bijzonder gevoelige menselijke wezens, de beste ondernemers van hun tijd waren en de beste vertolkers ervan", voegt Marcella Turchetti toe. "We ontdekken hoezeer de poëzie van Folon een hedendaagse bezorgdheid belichaamt over de relatie tussen mens en machine en mens en stad," zegt Isabelle Douillet-de Pange. "Zijn eerste jaren van samenwerking met Olivetti waren de jaren waarin hij zijn beroemde personage op zoek naar identiteit en vrijheid, dat in feite de eenzaamheid van de mensheid vertegenwoordigt, verder ontwikkelde."

3. Teksten van de tentoonstelling

Olivetti, opgericht in 1908 in Ivrea, Noord-Italië, werd een van 's werelds grootste fabrikanten van typemachines en rekenmachines, voordat het zich ging toeleggen op computers. Tussen 1932 en 1960 leidde Adriano Olivetti, de zoon van de oprichter, het bedrijf naar internationaal succes en maakte zijn naam synoniem voor uitmuntendheid en innovatie, terwijl hij tegelijkertijd nadacht over materiële vooruitgang, technische efficiëntie en de ethiek van verantwoordelijkheid.

In de jaren 1960, onder impuls van Giorgio Soavi, hoofd van het "Olivetti Special Projects Office", onder leiding van Renzo Zorzi, wendde Olivetti zich tot jonge kunstenaars om zijn producten te lanceren en bevorderde zo impliciet het imago van een bedrijf dat open stond voor communicatie en zich bewust was van de culturele waarde van kunst. De samenwerking met de Belgische kunstenaar Jean-Michel Folon is hier emblematisch voor. Na een eerste contact in 1962 gaf Soavi Folon in maart 1965 de opdracht een poster te ontwerpen voor de *Lettera 32*, Olivetti's nieuwe draagbare typemachine die de *Lettera 22* moest vervangen. Soavi liet ook een *Lettera 32* rechtstreeks vanuit het Franse filiaal van Sampo Olivetti in de Rue du Faubourg Saint-Honoré in Parijs naar hem opsturen, zodat hij de machine kon zien en uitproberen. Deze eerste opdracht markeerde het begin van een lange samenwerking met het bedrijf en een sterke vriendschap met Giorgio Soavi, die zich ook uitstreekte tot andere kunstenaars zoals Roland Topor, Bob Blechman, Milton Glaser en Pierre Alechinsky.

In december 1967 werd een contract getekend dat Olivetti de exclusieve rechten op het reclamewerk van Folon in Italië garandeerde, ter waarde van 6 miljoen Italiaanse lire per jaar

Jean-Michel Folon

Jean-Michel Folon werd geboren in 1934 en groeide op in Brussel. Hij studeerde architectuur aan de *École Saint-Luc* en vervolgens een paar maanden industrieel ontwerp aan de *École supérieure des Arts visuels de la Cambre*. In 1955 verhuisde hij naar Parijs en werkte zonder veel succes als striptekenaar voor Belgische (*Pan*, *Moustique*) en Franse (*Paris Match*) tijdschriften. In 1960 stuurde hij een paar tekeningen naar New Yorkse tijdschriften, waarvan sommige al snel met groot enthousiasme werden ontvangen. Vooral *Horizon*, *Esquire* en *The New Yorker* publiceerden ze. Zijn succes in Amerika opende de deuren naar galerieën en tijdschriften in Europa. Hij reisde, met name naar Italië, waar hij de schrijver Giorgio Soavi ontmoette, die hem aan Olivetti voorstelde waardoor een lange samenwerking met de Italiaanse firma begon. In 1968 maakte Folon een muurschildering voor het Franse paviljoen op de Triënnale van Milaan. In 1970 vertegenwoordigde hij België op de Biënnale van Venetië en in 1973 nam hij deel aan de Biënnale van São Paulo, waar hij de Grote Prijs won. Vanaf dan reisden zijn tentoonstellingen de wereld rond: Parijs, New York, Brussel, Tokio, Osaka, Londen, Rotterdam, Milaan, enz.

In 1976 creëerde hij de begin- en eindcredits voor de Franse televisiezender Antenne 2, die tot 1983 dagelijks werd uitgezonden. Als geëngageerd kunstenaar steunde hij met zijn kunst zaken die hem nauw aan het hart lagen, zoals de bescherming van het milieu en mensenrechten. Zo illustreerde hij de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens voor

Amnesty International. Vanaf de jaren 1990 richtte hij zich steeds meer op beeldhouwen. In 2000 richtte hij de Fondation Folon op in het Solvaydomein, een historisch park net buiten Brussel, waar een belangrijke collectie van zijn werken wordt bewaard. Jean-Michel Folon overleed in Monte Carlo in 2005. Critici plaatsen zijn werk op het raakvlak van illustratie, strip, animatie en beeldende kunst. Zijn verbeelding is beïnvloed door het Belgische surrealisme, met name Magritte, maar ook door Saul Steinberg en Paul Klee, die zijn gebruik van lijn en kleur inspireerden.

Le Message

In 1967, tijdens de renovatie van de Olivetti-boetiek in Parijs, ontworpen door de Italiaanse architect Gae Aulenti, bedacht Folon een verhaal zonder woorden, gebaseerd op een idee van Giorgio Soavi. *Le Message* vertelt over de ontmoeting tussen een kleine man en een gigantische typemachine in een beklemmende stedelijke omgeving. Zoals Folon zei: "Humor is de weigering om op een tragische manier over tragische dingen te praten".

Le Message, uitgegeven door Olivetti Milaan en Editions Hermann (Parijs), werd later omgezet in een tekenfilm van minder dan vijf minuten, waarvoor Giulio Gianini de animatie deed en Paolo Ketoff de geluidseffecten. Folon deed al sinds de jaren 1960 onderzoek op het gebied van nieuwe media en nam deel aan hedendaagse audiovisuele studies: hij werkte samen met William Klein aan de film *Chi sei Polly Maggoo?* en experimenteerde met audiovisuele talen binnen het theatergezelschap Jean Marie Serrau - André Perinetti. In 1968 maakte hij een animatiefilm voor de Franse televisieonderzoeksdienst; hij schilderde een lichtgevende, elektrische billiardtafel op glas voor William Kleins film *Mister Freedom*.

De eerste Olivetti-agenda

Soavi dacht al enige tijd na over het produceren van kantooragenda's voor Olivetti. Er waren er al een paar gemaakt, maar zonder de continuïteit van een systematisch project. De pijlen van Folon boden Soavi de oplossing: twaalf aquarellen, één voor elke maand, als illustraties in een agenda die was ontworpen met een verfijnde grafische vormgeving door Enzo Mari. De eerste van een reeks van meer dan dertig Olivetti-agenda's kwam zo uit in 1969, ongewijzigd in hun grafisch ontwerp, maar elk jaar met illustraties van andere jonge kunstenaars.

Folons ideeën kregen vorm in de aquarellen die voor de eerste Olivetti-agenda werden gemaakt: twaalf werken met kleine mannetjes met hoeden en een ander motief dat Folon nauw aan het hart lag, pijlen. Ze verbeelden voornamelijk stedelijke landschappen, betonnen labyrinten getypeerd door opdoemende gebouwen waar de mens beperkt is tot vaste paden of diametraal tegenovergestelde keuzes. Pijlen en tekens houden vervreemde mannen gevangen. De typische Folon-man met hoed, met zijn keurige, geometrische lichaam dat een *universele man* voorstelt, lijkt gehuld in een immense stilte waarin hij zijn boodschap probeert te laten horen.

Olivetti's tentoonstellingen en Folon's werk Van Japan naar de Verenigde Staten

De Olivetti Corporation in Japan organiseerde in het voorjaar van 1970 een openbare tentoonstelling van Folons werk in Tokio in samenwerking met de krant Mainichi Shinbun. De tentoonstelling bestond uit 45 originele werken, 11 posters en een hele reeks drukwerk, waarvan sommige speciaal door het bedrijf waren gemaakt voor het Japanse publiek.

De Japanse minister van Cultuur woonde de openingsceremonie bij. In slechts een paar weken tijd trok het evenement meer dan 10.000 mensen. Jean-Michel Folon was aanwezig en ontmoette het publiek bijna elke dag. Brieven uitgewisseld tussen Renzo Zorzi, hoofd productie, culturele relaties, industrieel ontwerp en publiciteit bij Olivetti, en Tetsuro Itoh, hoofd publiciteit en pers voor de Japanse dochteronderneming van het bedrijf, bevestigden dit doorslaande succes.

Twintig jaar later hield Olivetti een grote tentoonstelling in het Metropolitan Museum of Art in New York. *Folons Folons* opende op 27 maart 1990 voor het publiek met een tentoonstelling van 86 originele werken van de kunstenaar, de meest complete die ooit in de VS is gepresenteerd: 50 aquarellen, 15 inktwerken en verzamelingen "gevonden" en "getransformeerde" voorwerpen (speelgoed, modellen en ornamenten die veel van de schilderijen hadden geïnspireerd). Deze werken, gemaakt tussen 1968 en 1988, waren afkomstig uit de privécollectie van de kunstenaar en geselecteerd door de curator van de tentoonstelling, William S. Liebermann. De kleurencatalogus, met foto's van Linton Gardiner, werd ook uitgegeven door Olivetti.

Waterloo station

Dit grote wandpaneel voor het Londense Waterloo Station, dat inmiddels is verdwenen, werd in het voorjaar van 1975 voltooid als onderdeel van een partnerschap tussen Olivetti, via de Britse dochteronderneming, en British Rail. De afspraken werden gemaakt door middel van een nauwe correspondentie tussen Renzo Zorzi, David Maroni, hoofd reclame voor de Britse dochteronderneming, Giorgio Soavi en Jean-Michel Folon. Folon stelde een reeks schetsen voor vanaf 1974 en kreeg 40.000 dollar betaald voor het geschilderde werk, dat kort volgde op een grote muurschildering voor de Brusselse metro (station Montgomery).

Paysage is de titel van het werk, dat een oppervlakte van ongeveer 150 vierkante meter beslaat, en binnen dit heldere landschap schilderde Folon woorden die doen denken aan reizen, tijd en zijn inmiddels bekende kleine blauwe mannetjes, die van *Le message*. Er verschenen ook andere termen die betrekking hadden op de moderne producten van Olivetti op het gebied van informatiesystemen en software. In 1975 vierde het bedrijf twintig jaar op het gebied van elektronica en de inhuldiging van het grote paneel was de gelegenheid om dit te vieren.

De boeken van Olivetti geïllustreerd door Folon

In het begin van de jaren 1950 begon Olivetti met de productie van kerstgeschenken om het imago van het bedrijf te vertegenwoordigen. Kalenders geïllustreerd met werken van kunstenaars, creaties van toonaangevende ontwerpers, agenda's en cadeauboeken werden naar klanten en leveranciers van het bedrijf gestuurd. In de jaren 1960 stelde Giorgio Soavi, art director van het Olivetti Special Projects Office, voor om literaire werken opnieuw uit te geven met illustraties van hedendaagse kunstenaars. Het eerste boek werd gepubliceerd in 1972. De zorgvuldig gereproduceerde afbeeldingen van hoge kwaliteit resulteerden in de productie van grote, kostbare, elegante boeken die niet te koop waren.

Jean-Michel Folon kreeg van Soavi de opdracht om de platen te maken voor *De Gedaanteverwisseling* van Kafka, gepubliceerd door Olivetti in 1973. De illustraties van de kunstenaar verbeelden op poëtische wijze het gevoel van vervreemding en bijna afkeer van het lichaam dat Kafka en Gregor Samsa, de handelsreiziger in het verhaal, delen. Een lichaam dat een belemmering vormt voor intellectuele en spirituele groei. Bij het illustreren van *De Gedaanteverwisseling* gebruikte Folon zijn creatieve verbeelding om zijn eigen personage te construeren, nog niet volledig veranderd in een insect (op sommige illustraties eindigen de poten in handen en voeten), maar de enige, centrale hoofdpersoon van zijn platen, waarbij zijn warme, heldere kleuren eerder voor affiniteit met het vreemde wezen zorgen dan voor afkeer en weerzin.

In januari 1978 nodigde Giorgio Soavi Folon vervolgens officieel uit om te beginnen met illustraties voor *De Kronieken van Mars* van Ray Bradbury. De kunstenaar maakte twaalf aquarellen voor het werk van de Amerikaanse schrijver. Eind februari werden er tien geleverd en in april 1979 nog eens twee, maar het bedrijf besloot er slechts drie te kopen. Het oorspronkelijke werk van Bradbury bestaat uit achtentwintig sciencefictionverhalen over de verkenning van de rode planeet. Net zoals bij *De Gedaanteverwisseling* is de reeks aquarellen een reis van het oog door de wereld van Folon, maar ook een literaire reis. Het kerstkoffietafelboek was een speciale, niet in de handel verkrijgbare editie en werd aangeboden als kerstcadeau. In 1979 werd een extra oplage van 600 à 700 exemplaren van deze editie overeengekomen, voor een originele versie in het Engels aangevraagd bij Giorgio Soavi door de Olivetti-vestiging in New York.

De schoonheid van kleine objecten

Olivetti begon met de productie van geschenkartikelen in de jaren 1950, te beginnen met kalenders en vervolgens in de jaren 1960 met agenda's en andere objecten die ook een vorm van communicatie en reclame uitdrukken, en die, op hun kleine manier, de stijl en het design van het bedrijf vertegenwoordigen. De meeste objecten werden ontworpen door Marcello Nizzoli en Giovanni Pintori, Giorgio Soavi maar ook door Jean-Michel Folon en zijn vrouw, de Franse kunstenaars Colette Portal.

In 1969 ontwierp de Belgische kunstenaar een kinderpuzzel gemaakt met de afbeelding van een van zijn posters. Hij ontwierp ook een aantal notitieboekjes in verschillende formaten (1973) en een aantal pennenhouders in melamine met zeefdrukken van het sfinxmotief en het

mannetje dat typemachinetoetsen verzamelt om een boeket bloemen samen te stellen (1977). Olivetti produceerde ook een sjaal met een ontwerp van Folon

Het meest interessante object ontworpen door Folon is een tafelklok. Duizend klokken ontworpen door Joe Colombo werden in oktober 1975 gekocht van het Milanese bedrijf Itabora. De wijzerplaat van het originele model en de wijzers werden vervangen door andere die door Folon waren ontworpen.

In de naam van vriendschap

De Amerikaanse grafisch ontwerper Milton Glaser maakte deel uit van de grote familie van kunstenaars die voor Olivetti hebben gewerkt. In 1987 gaf Olivetti Glaser de opdracht om de *Petersburgse Verhalen* van Gogol te illustreren, het Olivetti koffietafelboek van dat jaar. Giorgio Soavi bleef de spil van waaruit duurzame relaties ontstonden die elkaar vervolgens kruisten en weer samenkwamen in tal van projecten en evenementen. De vriendschap tussen Glaser en Folon leidde ertoe dat ze samen het werk van Guillaume Apollinaire illustreerden en gezamenlijke tentoonstellingen organiseerden. In 1983 bedachten de twee kunstenaars een accordeonboek zonder woorden, waarin de twee kunstenaars, die elkaars taal nauwelijks spraken, vierhandig tekenden, waarbij de een de tekeningen van de ander aanvulde, en de ander de voorstellen van de een vervulde, dit alles als eerbetoon aan hun metgezellen Paola Ghiringhelli en Shirley Girton.

4. Activiteitenprogramma

CONFERENTIE

Olivetti et Folon. Un humanisme partagé

In samenwerking en met de steun van het Istituto Italiano di Cultura de Bruxelles, de Fondation Folon, de Fondazione Adriano Olivetti en de Associazione Archivio Storico Olivetti.
24.04.2024 – 19u – FR

ONTMOETINGEN

Individuele rondleiding: Olivetti · Folon

26.05.2024 – 14u – NL

In samenwerking met Korei Guided Tours

Through the eyes of Fondation Folon

09.06.2024 – 14u – FR

BRUNCH

Design Brunch

02.06.2024 – 11u > 14u30

CONCERTEN

Primor Sluchin en Agnès Peytour

Concert klassieke muziek

15.04.2024 – 19u

In samenwerking met vzw Pizzicato

Vous avez dit minimaliste ?

Concert klassieke muziek

28.05.2024 – 19u

In samenwerking met de Conservatoire royal de Bruxelles

Sandrine Mairesse en Primor Sluchin

Concert klassieke muziek

17.06.2024 – 19u

In samenwerking met vzw Pizzicato

NOCTURNE

Nocturnes x Design Museum Brussels

23.05.2024 – 17u > 22u

In het kader van de Brussels Museums Nocturnes

PROJECTIES

Cine Design – 5de editie

Documentairevoorstellingen in de open lucht over de geschiedenis van design, architectuur en hun belangrijkste figuren.

- 09.07.2024 – 19u30 (OV) : **Prospettiva Olivetti** van Davide Maffei. In samenwerking met l'Agence italienne du commerce extérieur (ICE)
- 22.08.2024 – 19u30 (OV) : **Folon** van Gaetan Saint-Remy
- 27.08.2024 – 19u30 (OV) : **Paradigma Olivetti** van Davide Maffei. In samenwerking met l'Agence italienne du commerce extérieur (ICE)

VOOR KINDEREN

Unique en son genre

Lezingen voor kinderen en jongeren

12.05.2024 – 14u > 15u

In het kader van de Brussels Pride Week

STAGES

Mijn imaginarium

Stage (8-12 jaar)

29.04 > 03.05.2024 – FR

In samenwerking met Jeunesse à Bruxelles

Mijn brief aan Folon

Stage (8-12 jaar)

08.07 > 12.07.2024

De eco-ontdekkingsreizigers

Stage (8-12 jaar)

19.08 > 23.08.2024

In samenwerking met Jeunesse à Bruxelles

BEZOEKEN IN GROEP

Ben je een schoolgroep, een groep vrienden, een non-profitorganisatie, een culturele groep, een bedrijf of een onderneming? Op afspraak bieden we rondleidingen op maat van je groep en workshoprondleidingen voor schoolgroepen om onze tentoonstellingen te ontdekken. Rondleidingen en workshopbezoeken worden georganiseerd in samenwerking met CIVA en Korei Guided Tours.

Voor meer informatie over de educatieve aanbod en activiteiten van het Design Museum Brussels: <https://designmuseum.brussels/>

5. Colofon

Atomium + Design Museum Brussels

Zoubida Jellab,
Chairwoman

Julie Almau Gonzalez,
General Director

Johan Vandenperre,
Deputy Director

Arnaud Bozzini,
Deputy Director

OLIVETTI · FOLON

Curated by Paola Mantovani, Marcella Turchetti with the collaboration of Fondation Folon
Exhibition produced by Design Museum Brussels

Design Museum Brussels

Arnaud Bozzini
Director

Valentine Mathieu
Exhibitions

Terry Scott, Vesara Molla
Public and Activities

Rachel Van Nevel, Elisabeth Wielemans, Be Culture
Communication and Press

Cristina Bargna, Cristina M. Carnelos,
Collection

Johan Vandenperre, Kris Van den Winckel, Vargas L.A.
Technical team

Valentine Mathieu
Scenography

Studio two to tango
Graphics design

The Print Agency
Graphics production

Alex Stockman, Alpito
Translation

Zouhair Ftouh, Younes Louchi, Fatima Stitou,
Welcome Team and Maintenance

Acknowledgements

Jerome Petit, Florent Sandron, Gadiel Ulanovsky, and the team of the Atomium.
Farha Arnaud, Adrien Georges, Mathilde Letombe, Glenn Olivier, Amélie Van Liefferinge.

The Design Museum Brussels would like to express their warmest gratitude to all the people, designers, collections and institutions for their authorisation to present the works in this exhibition.

Associazione Archivio Storico Olivetti, Ivrea; Archivio Nazionale Cinema Impresa; Fondation Folon; Gruppo TIM; Musée Pier Alessandro Garda, Ivrea; Madame Rossella Ronca.

The names of the photographers, as far as it was possible to identify them, are mentioned below: Gianni Berengo Gardin; Rolly Marchi; Colette Portal.

However, despite a due diligence search to identify the right holders of certain reproductions, some right holders could not be identified or located. We therefore invites these right holders or beneficiaries to manifest themselves by contacting the Design Museum Brussels.

Met de steun van de Nationale Loterij

De Nationale Loterij, meer dan spelen

Heel wat Belgen nemen af en toe voor een bescheiden bedrag deel aan een spel van de Nationale Loterij. Dankzij al die spelers kan de Nationale Loterij haar schouders zetten onder ontelbare organisaties en projecten binnen sport, wetenschappelijk onderzoek, solidariteit in de samenleving en cultuur, zoals bijvoorbeeld het Design Museum Brussels. Zo zetten we ons samen in voor een warmere en boeiender samenleving. #meerdanspelen

6. Design Museum Brussels

Het Design Museum Brussels werd geopend na de aankoop van een privécollectie door het Atomium en is een plaats gewijd aan design en zijn geschiedenis. Sinds 2015 omvat de collectie van het museum, *the Plastic Design Collection*, het landschap van kunststoffen in design van de jaren 1950 tot nu. Naast deze collectie opende het museum in september 2020 *Belgisch Design Belge*, een nieuwe permanente tentoonstellingsruimte gewijd aan Belgisch design en zijn geschiedenis.

Verrijkt door een programma van tijdelijke tentoonstellingen, verkent het Design Museum Brussels ook andere gebieden van designcreatie en de impact ervan op de maatschappij en ons dagelijks leven.

Door middel van tentoonstellingen, rondleidingen, workshops, conferenties en evenementen wil het museum design begrijpelijk en toegankelijk maken voor iedereen.

Ook lopend in het Design Museum Brussels:

- **The story behind the Pastis collection** | 14.03 > 15.09.2024

De in juni 2022 uitgebrachte collectie *Pastis*, ontworpen voor de Deense uitgever HAY, betekent een keerpunt in de carrière van Julien Renault. Het project begon in februari 2020, op de beurs van Stockholm, toen Rolf Hay Julien Renault vroeg na te denken over een houten stoel die de komende 50 jaar relevant zou blijven.

Met de sfeer van brasserieën en grote stationscafés als inspiratiebron, bedacht Julien Renault tijdens de lockdown een stoel met armleuningen die een eerbetoon vormde aan alles wat we in deze periode misten. Zijn bedoeling is een tijdloze, robuuste en elegante stoel te creëren. De collectie is een ode aan het sociale, aan het delen, aan het menselijke. In een tijdsbestek van twee jaar werd de volledige collectie gecreëerd, van de eerste tekening tot de lancering op de markt.

Ter gelegenheid van zijn nominatie als ontwerper van het jaar 2023 brengt Julien Renault een collectie tekeningen, maquettes en prototypes samen die de belangrijkste fasen in de ontwikkeling van zijn collectie vertegenwoordigen. De installatie "The Story behind the Pastis collection" wil het grote publiek het werk achter elk product laten zien.

Komende tentoonstellingen:

- **Innovating across Borders. Reflections on the Oeuvre of Sándor Borz Kováts**
| 08.05 > 22.09.2024
- **Here We Are! Women in Design 1900 – Today** | 16.10.2024 > 09.03.2025

Van de pionierende vrouwen van het Bauhaus tot het interieurontwerp van ruimtecapsules, maar ook de klassiekers van design. Vrouwen hebben de wereld van design vormgegeven en

toch worden ze vaak over het hoofd gezien. De tentoonstelling *Here We Are! Women in Design 1900-Today* belicht de creatieve talenten van vrouwen uit heden en verleden aan de hand van een grote collectie meubels, keramiek, glas, textiel, mode en grafisch ontwerp. Deze tentoonstelling, geproduceerd door het Vitra Design Museum zal te zien zijn in het Design Museum Brussels, met de toevoeging van een sectie gewijd aan deze kwestie in de geschiedenis van design in België.

7. De partners

Associazione Archivio Storico Olivetti

De "Olivetti Historische Archieven" werden in 1986 opgericht op initiatief van de secretaris-generaal van Olivetti, Paolo Mancinelli, in samenwerking met de Adriano Olivetti Stichting. In 1998 werden de archieven een onafhankelijke entiteit met de ondertekening van de oprichtingsakte van de Vereniging voor de Olivetti Historische Archieven, een initiatief waarbij het bedrijf Olivetti, de gemeente Ivrea en de provincie Turijn zich aansloten als stichtende of ondersteunende leden. In hetzelfde jaar werden de archieven en documentaire collecties van de vereniging van opmerkelijk historisch belang verklaard door de Superintendency of Archives of Piedmont and Valle d'Aosta van het Ministerie van Cultuur en Milieu, nu het Ministerie van Cultuur.

De Associazione verzamelt, reorganiseert, bewaart, bestudeert en promoot het enorme documentaire en literaire erfgoed met betrekking tot de geschiedenis van het bedrijf en de persoonlijkheden van de Olivetti familie, bestaande uit een unieke collectie documenten, brieven, boeken, tijdschriften, posters, tekeningen, foto's, audiovisuele middelen, producten en nog veel meer.

Om bij te dragen aan de opwaardering van dit erfgoed en te voldoen aan de voortdurende verzoeken van instellingen en onderzoekers, is de Associazione altijd betrokken geweest bij het classificeren en digitaliseren van documenten, die geleidelijk aan worden gepubliceerd in hun [online database](#). Zelfs de gespecialiseerde bibliotheek van de Associazione, die deel uitmaakt van het bibliotheekstelsel van Ivrea en Canavese en die veel volumes van de voormalige Olivetti fabrieksbibliotheek bewaart, biedt de mogelijkheid om haar [catalogus online](#) te raadplegen, waardoor wetenschappers en onderzoekers toegang krijgen tot informatie. Het is in het bijzonder betrokken bij het CoBis-LOD (Linked Open Data) project.

De activiteit van de Associazione blijkt ook uit de medewerking aan culturele projecten en initiatieven van particuliere en openbare instanties, de installatie van een permanente tentoonstelling over het industriële project Olivetti (Olivetti #StoriaDInnovazione) in het hoofdkantoor, en het opzetten van tentoonstellingen, evenementen, conferenties en publicaties die zijn ontworpen om de kennis van de geschiedenis en de waarden van Olivetti te bevorderen en te verdiepen.

De Associazione houdt zich ook bezig met dagelijkse digitale storytelling op de belangrijkste sociale netwerken en met het maken van multimediale themaroutes op haar [website](#), vooral met het doel om een steeds breder, internationaal en multigenerationeel publiek te bereiken.

Fondation Folon

De Fondation Folon is in 2000 opgericht door Jean-Michel Folon. Hij ontwierp zelf dit bijzondere museum om er zijn hele oeuvre samen te brengen. De Fondation bezit haar eigen collectie, die ze uitbreidt met nieuwe aankopen. Ze conserveert, bestudeert, exposeert en deelt dit uitzonderlijke erfgoed met het publiek via tentoonstellingen binnen en buiten haar muren.

De Fondation is erkend als instelling van openbaar nut en vervult daarnaast ook een aantal andere missies. Zo promoot ze Folons oeuvre in België en daarbuiten. Ze beschermt het imago van de Belgische artiest en beheert de rechten die verbonden zijn aan zijn werk. Ook zet ze zich in voor de waarden die Folon dierbaar waren: ecologie, mensenrechten en de zorg voor mensen met een handicap.

Gruppo TIM

De kunstcollectie van Gruppo TIM ontstond in de vorige eeuw na de overname van de artistieke activa van bedrijven als Sip, Italcable, Iritel en Stet, waarvan het belangrijkste deel voortkwam uit de fusie tussen Olivetti en Telecom Italia in 2003. De collectie bestaat vooral uit moderne en hedendaagse kunst en weerspiegelt een representatief beeld van het bedrijf en de wens om kunstenaars te betrekken als authentieke vertolkers van hun tijd. De collectie omvat meer dan 1.600 werken, waarvan ongeveer 1.200 afkomstig zijn uit de Olivetti kunstcollectie.

De tentoonstelling, die aanvankelijk in het Museo Civico Pier Alessandro Garda werd getoond, is het resultaat van een overeenkomst die in 2021 werd ondertekend door de gemeente Ivrea, de Associazione Archivio Storico Olivetti, [Gruppo TIM](#) en Olivetti spa, met als doel de kunstcollectie van het bedrijf te verbeteren en beschikbaar te maken in Ivrea.

Museo Civico Pier Alessandro Garda (Ivrea)

In het voormalige klooster van Santa Chiara, in het hart van het historische centrum van Ivrea, bevindt zich het Museo Civico Pier Alessandro Garda, dat in 2014 heropend werd na dertig jaar inactief te zijn geweest dankzij een donatie van Lucia Guelpa en bijdragen van de Compagnia di San Paolo Foundation en de regio Piemonte.

Naast de permanente collecties worden er in het museum tijdelijke tentoonstellingen, festivals, bijeenkomsten en andere initiatieven georganiseerd in samenwerking met de lokale culturele gemeenschap, waardoor het een belangrijk onderdeel is van het culturele aanbod van Ivrea.

Tussen 2021 en 2023 heeft het museum, dankzij een overeenkomst met de Gruppo TIM, Olivetti en de Associazione Archivio Storico Olivetti, een cyclus van zes tentoonstellingen gecreëerd om de Olivetti kunstcollectie te bestuderen en te promoten.

8. Folon. A journey in Brussels

Komend voorjaar eert Brussel de Belgische kunstenaar Jean-Michel Folon (1934-2005). Zijn negentigste geboortjaar wordt gevierd met tal van evenementen en tentoonstellingen.

De tentoonstellingen

Magritte · Folon - Magritte Museum

21.02 > 21.07.2024

Hoewel de twee kunstenaars elkaar nooit hebben ontmoet, beschouwde Folon de 36 jaar oudere grootmeester van het Belgische surrealisme als 'een van de vaders' van zijn generatie. In 1954, toen hij 20 jaar oud was, ontdekte Jean-Michel Folon de voor hem onbekende wereld van *Le Domaine enchanté (Het betoverde domein)*, de reeks muurschilderingen die Magritte had ontworpen voor het casino van Knokke. Dat was een openbaring: 'Ik dacht toen: "Je kunt echt alles doen in de schilderkunst, zelfs mysteries bedenken." Dat was mijn kennismaking met kunst', schrijft hij in 1999. Magritte opende de wegen van het mysterie in de schilderkunst en legde zo de kiem voor de kunst van Folon, die in zijn hele oeuvre de mogelijkheden van de poëzie verder zou exploreren.

Deze tentoonstelling confronteert de werken van beide grote Belgische kunstenaars met elkaar, en laat zien wat hen verbindt, maar benadrukt ook de specifieke kenmerken van hun eigen beeldtaal. Een fascinerende ontmoeting.

Folon Insolite – Autrique Huis

20.03 > 29.09.2024

Tot eind september verblijft de in Brussel geboren kunstenaar Jean-Michel Folon (1934-2005) in het majestueuze doch intieme kader van het Autrique Huis in Schaarbeek. Van de kelder tot de zolder zijn er allerhande werken en voorwerpen te zien die Folon, een verwoed verzamelaar, zijn leven lang op rommelmarkten tegenkwam. De melkpotten nemen hun intrek in de keuken, het speelgoed is te zien de kinderkamer, de gabardine en schoenen komen in de slaapkamer terecht, de brieven en geschriften vinden een plek in het kantoor: allemaal gevonden spullen en herinneringen die zijn dagelijkse leven bevolkten en zijn verbeelding prikkelden.

De tentoonstelling, die op maat gemaakt is voor deze locatie, toont een miskend en boeiend aspect van Folon, die als artiest aan voorwerpen een nieuwe dimensie gaf en nieuwsgierig bleef naar nieuwe media. Terwijl veel kunstenaars in die periode de weg van de conceptuele kunst kozen, verkende hij traditionele kunsttechnieken zoals aquarel, beeldhouwen, keramiek, aquatint, tot aan wandtapijten toe.

Olivetti · Folon - Design Museum Brussels

10.04 > 15.09.2024

Beeldenroute : Folon in the City

01.03 > 31.05.2024

Van 1 maart tot 31 mei 2024 zijn een twintigtal van Folons mooiste sculpturen te zien zijn langs een wandelroute door de Brusselse binnenstad. Die openluchttentoonstelling vindt plaats op enkele van de meest iconische locaties van de Belgische hoofdstad: de Koninklijke Sint-Hubertusgalerijen, de Kunstberg, het Koningsplein en de Kleine Zavel.

Pop-up store Folon

01.03 > 31.05 (Beenhouwersstraat 37 – 1000 Brussel)

De Fondation Folon beschikt van 1 maart tot 31 mei over een pop-up store in het hart van de hoofdstad. Van woensdag tot maandag van 11 tot 19 uur kunnen Brusselaars en toeristen er kennismaken met de poëtische wereld van Folon en met diverse merchandise artikelen, van papierwaren tot interieurdecoratie en kleding.

Kostuum van Manneken-Pis

28.05 om 11u

In 2022 schonk de Fondation Folon Brussels bekendste 'ketje' een kostuum dat geïnspireerd is op een van Folons meest herkenbare sculpturen, *La Fontaine aux oiseaux* (het origineel is te zien aan de Ernest Solvaylaan in Watermaal-Bosvoorde). In een knipoog naar het 'blauwe mannetje', zijn iconische Jan-met-de-petfiguur, is het kostuum gemaakt van koningsblauwe stof, een kleur waar Folon erg van hield. In 2024 krijgt Manneken Pis opnieuw dat unieke pak aangemeten.

Begeleide fietstocht

In samenwerking met Pro Velo

Een fietsroute vanaf het Magritte Museum en de Kunstberg tot aan het Autrique Huis of de Fondation Folon voert langs de verschillende sculpturen van Folon in de stad. Zijn onder meer te zien: *Magic City* (1974), een muurschildering in acrylverf van 165 m² die boven de roltrappen van het metrostation Montgomery uit straalt; het monument voor de vermiste kinderen in het Warandepark (*Le messenger*, 1997); en *La ville en marche* (2001) in de Vooruitgangstraat. Ontdek Brussel op een originele manier, door de ogen van Folon.

9. Praktische informatie

Olivetti · Folon

10.04 > 15.09.2024

Design Museum Brussels

Belgiëplein 1

1020 Brussel

Facebook : @designmuseumbrussels

Instagram : @designmuseumbrussels

TikTok : @designmuseumbrussels

Alle dagen open 11u > 19u

Tickets : €10 (+ andere kortingen)

Lopende tentoonstelling :

The story behind the Pastis collection

14.03 > 15.09.2024

Permanente tentoonstellingen:

[the Plastic Design Collection](#)

[belgische design belge](#)

designmuseum.brussels

PERSCONTACT

BE CULTURE
ALL ABOUT ARTS COMMUNICATION

BE CULTURE

Founder & General Manager: Séverine Provost

Project Leader: Florian Dooms

florien@beculture.be - +32 494 87 71 09

info@beculture.be - +32 2 644 61